NİNEMİN DÖVMELERİ: YENİ BİR ÇARPITMA

AVİM

19 Kasım 2017 tarihinde Los Angeles Doğa Tarihi Müzesi'nde "Tattoo" (Tr. Dövme) başlıklı bir sergi başlamıştır. Sergi 15 Nisan 2018 tarihine kadar açık kalacaktır. Sergi, dünyanın dört bir yanındaki farklı kültürlerin 5000 yıllık dövme tarihini ele almakta ve ziyaretçilerin dövme ile ilgili çeşitli törenleri anlamalarını amaçlamaktadır.[1] Sergi, ziyaretçilerin dövmenin bir sanat mı, isyan türü mü yoksa bir kimlik biçimi olup olmadığı konusunda düşünmeye sevk etmektedir. Serginin bir bölümü, Birinci Dünya Savaşı sırasında Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşanan 1915 olaylarındaki Ermeni kadınları konu etmektedir. Sergide örneğin yüzünden aşağı doğru göğsüne inen, kısmen açık gömleğinin ortaya çıkardığı dövmesi olan Halepli bir kadının fotoğrafı yer almaktadır.[2]

Aslında 1915 yılı bağlamında dövme ve kadın konusu Suzanne Khardalian tarafından İsveç'te yapılan bir belgesel çekimi ile ön plana çıkmıştır. Grandma's Tattoos (Tr. Ninemin Dövmeleri) başlıklı belgesel 2011 yılında piyasaya sürülmüştür. 1915 olaylarıyla ilgili anlaşmazlığın pek çok yönü gibi, Grandma's Tattoos belgeseli de tarafsız olmaktan uzaktır. Aslında belgesel, kötü Türkler, damgaladıkları zavallı Ermeni kadınları öldürdü şeklinde özetlenebilecek çok basit ve basmakalıp bir anlatıma sahiptir. Ancak, bu anlaşmazlık ile ilgili diğer belgesellerin veya filmlerin aksine, bu film konuya farklı bir tat katmakta; korkmuş bir genç kızın, kötü Türklerin ninesini nasıl damgaladıklarını bulmaya çalıştığını anlatmaktadır.[3]

Ne yazık ki belgeselde sorun teşkil eden çeşitli unsurlar bulunmaktadır. İlk olarak, Suzanne Khardalian doğrulanmamış savlar kullanarak Ermeni kadınların tarihini günümüzün siyasi amaçları için kötüye kullanmaktadır. Belgesel, sözü edilen dövmelerin aslında köleliğin şeytani damgaları olduğuna dair, anlatımın hiçbir noktasında kanıt sunmamaktadır. Belgeselde kullanılan savlar tamamen Khardalian'ın varsayımlarına dayanmaktadır.[4]

İkincisi, Khardalian, 1915 olaylarında Müslüman kadınların çektiği acıyı tamamen göz ardı etmektedir. İlginç bir şekilde, Khardalia'ya göre sadece Ermeni kadınlar acı çekmiştir. Khardalian adil bir anlatım ortaya koymakla ilgileniyor olsaydı yapması gereken tek şey, örnek olarak 1915 yılında Ermeni isyancıların kontrolüne geçen ve akabinde işgalci Rus güçlerine teslim edilen Vanda Müslüman kadınların hayat kadınlığı yapmaya zorlanmalarından söz etmek olurdur. Elbette ki bundan bahsetmek Khardalian'ın anlatımının klişe niteliğini anında ortaya çıkarmış olurdu.

Üçüncü olarak ve belki de en önemlisi, Khardalian Avrupa toplumunun bir mensubu

olarak dövmelerin anlamını bozmaya çalışmakta ve onları İkinci Dünya Savaşı sırasında toplama kamplarında Yahudilere yapılanlarla karşılaştırmaktadır. Khardalian, dövmelerin anlamını herhangi bir kanıt göstermeden yorumlamaktadır. Bu şekilde, toplama kampı kurbanlarının anısını, 1915 olaylarının kurbanları olarak yalnızca Ermenileri göstererek kendi siyasi hedefine yönelik profesyonel bir şekilde kötüye kullanmaktadır. Oysa tarihi olgular göstermektedir ki, 1915 olayları sırasında Ermeniler mağdur oldukları kadar fail de olmuşlardır.[5]

Bununla birlikte insanlar; yakın zamanda dövmeler, Ermeni kadınlar ve 1915 olaylarıyla ilgili bu yaklaşımın geçerliliğini sorgulamaya başlamıştır. Dövme ve 1915 olayları konularıyla ilgili çok sayıda hata yapılmıştır.[6] Öncelikle dövme, o dönemde bölgede yaşayan Ermeniler, Asuriler, Kürtler, Yezidiler vb. gibi çok sayıda grup tarafından kullanılırdı ve Khardalian'ın Grandma's Tattoos belgeselinde söylediğinin aksine, en az Türk halkı tarafından kullanılıyordu. Dövme mutlaka kötülüğü temsil etmek zorunda değildir ve sadece farklı etnik gruplar tarafından değil, Anadolu ve Orta Doğu'daki farklı dini gruplar tarafından da kullanılıyordu.[7]

Dövme farklı kültürler bağlamında farklı duygu ve düşünceleri temsil eder. Bazı durumlarda gücü, bazı durumlarda da aidiyeti temsil eder (yani köleliği değil, grup kimliğini temsil eder). Bazı durumlarda dövmeler sağlığın iyileştirilmesi, kötü ruhların uzaklaştırılması veya doğurganlığın arttırılması için kullanılmıştır. Dövme bazen de mutluluk işaretidir.[8] Çok sayıda anlama gelmeleri, çeşitli dövmelerin ifade ettikleri şeyleri anlamak için söz konusu kültüre dair kapsamlı bir anlayış gerektirir. Belgeselindeki bir noktada Khardalian, belli dövmeleri İslam'la ilişkilendirmektedir. Ancak, örneğin, Yezidi dövmelerine bakarak, farklı dini grupların çok benzer dövme desenleri taşıdıkları görülebilir. Bu, ön yargı ile hareket edildiğinde yapılabilecek hataların bir göstergesidir.[9]

Diğer her konuda olduğu gibi, Khardalian ve Ermeni diasporasının geri kalan mensupları, doğru araştırmaları yapmadan dövmesi olan Ermeni kadınlar hakkında belirli tezleri öne sürmüştür. Bugün, insanlık bu tür yanlışları ancak bir şekilde aşabilir: Birinci Dünya Savaşı'nda gerçekte nelerin meydana geldiğine dair tarafsız bir akademik araştırma yaparak.

[1] Tattoo November 19, 2017 – April 15, 2018, Museum, Natural History Museum, y.y., https://nhm.org/site/explore-exhibits/special-exhibits/tattoo.

[2] The Complicated History of Armenian Womens Genocide-Era Tattoos, *Haydzayn*, 30 Kasım 2017, http://www.haydzayn.am/en/p/55661.

[3] Suzanne Khardalian, *Grandmas Tattoos*, Documentary (Holmquist Film, 2011), https://www.youtube.com/watch?v=bwj4e_f_1DI.

[4] Khardalian.

[5] Khardalian.

[6] The Complicated History of Armenian Womens Genocide-Era Tattoos.

[7] Mezopotamyanın sessiz dili, bazen sağlık ve bazen güç: Deq ya da dövme, *Birgün*, 12 Ağustos 2016, https://www.birgun.net/haber-detay/mezopotamya-nin-sessiz-dili-bazen-saglik-ve-bazen-guc-deq-ya-da-dovme-138692.html.

[8] Mezopotamyanın sessiz dili, bazen sağlık ve bazen güç: Deq ya da dövme.

[9] Tattooing in North Africa, The Middle East and Balkans, Vanishing Tattoo, 2010, http://www.vanishingtattoo.com/north_africa_tattoo_history_4.htm.

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: AVİM, . 2026. "NİNEMİN DÖVMELERİ: YENİ BİR ÇARPITMA." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2017 / 114. Aralık 13. Erişim Kasım 22, 2026. https://avimbulten.org/public/tr/Yorum/NINEMIN-DOVMELERI-YENI-BIR-CARPITMA

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır